

MODERN KÖLELİK OLARAK META-GÖÇMEN İNSAN TİCARETİ ÜZERİNE KAVRAMSAL BİR İNCELEME*

Meta-Migrant or Modern Slavery A Conceptual Study on Human Trade

Hüdayi SAYIN**

Geliş Tarihi 19.10.2018 Kabul Tarihi 10.12.2018

Özet

Modern bir kölelik olan insan ticareti, yasal ya da yasa dışı bir başka ege-menlik alanına girmiş veya sınır aşmasına aracılık edilmiş yabancı uyruklu bireyin, girilen ülkede kar elde etmek üzere bir mal gibi alınıp, satılması, değişim değeri olan bir metaya dönüşmesidir. Birey, bu ticaret ile bütünlü-ğünün tamamını, bir bölümünü ya da işlevlerini yitirir, metalaşmasına rıza göstermek zorunda kalır. Sürecin mağdurunun ucuz işgücü olarak emeği, bedensel bütünlüğüne zarar vermek üzere organları, bizzat çocuk ve kadın olarak kendisi tezgâha konulmakta ve alıcısının beğenisine sunulmaktadır. Mağdurun bütünlüğünü yaralayan, istismarına zemin hazırlayan bu ticaret, temel haklarını ve özgürlüğünü ortadan kaldırır. Göçün ve yoksulluğun kadınlaşması, bu yoksulluğun ağır bedelinin kadınlar tarafından ödenme zorunluluğunu getirmiş ve onları gittikçe daha büyük oranda insan ticareti-nin mağduru haline getirmiştir. Kayıtdışı sektörler büyüme ve gelişmelerini kadının metalaşması üzerinden gerçekleştirmekte, göçmenliğin ve kadın-lığın dezavantajlarını sömürüleri için uygun fırsatlara dönüştürmektedir. İnsan tacirleri, göçmen kadın özneyi, kandırma, tehdit, nüfuzun kötüye

* Araştırmacının İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişki-ler Ana Bilim Dalı Başkanlığında yürütülen "Uluslararası Hukuk ve Türk Hukuku Bakımından Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti, Cinsel Sömürü Suçları ve Bun-larla Mücadelede Uluslar arası İşbirliği" başlıklı yayınlanmamış doktora tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

** Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, hudayi.sayin@yeniuyuzyl.edu.tr, Orcid Id: <https://orcid.org/0000-0002-8994-4088>

kullanılması ve şiddet içeren zor kullanma, çaresizlik ve sahip olunan denetim olanaklarından yararlanma şeklinde kendilerine özgü profesyonel iş yöntemleri sömürür.

Anahtar Kelimeler: Göç, Kadın, İnsan Ticareti, Köleleşme, Metalaşma.

Jel Kodları: F66, J15, J61

Abstract

Human trafficking, as modern slavery, is the trade of humans who enters legally or illegally to the land of a foreign country. It could be defined as commodification of people as if they are commodities to exchange. Also, human trafficking is a kind of trade that individual loses power of controlling on functions of his/her body as whole or partially and has to consent to commodification. The victims of this trade presents themselves to the buyers, and they, especially women and children, serve their organs and labour as cheap workforce. Human trafficking which is based on harming the body integrity and exploiting of victims abolishes fundamental rights and freedoms. Besides, women have become victims of human trafficking increasingly and they have been undergone heavy conditons of poverty with the feminization of migration and poverty. It is a matter of fact that development and growth of the unregistered sectors generally base on commodification of women. Actually, exploiting of migrants and women as disadvantegous groups is vital for unregistered sectors. Human traffickers exploit women with professional methods, such as deceit, threat, violence, abuse of networks, benefit from their desperation and controlling mechanisms.

Keywords: Migration, Woman, Human Trafficking, Enslavement, Commodification.

Jel Codes: F66, J15, J61

1. Giriş

Modern bir kölelik tarzı olarak insan bütünlüğünün istismarına yönelen insan ticareti, “kişilerin zorla çalıştırılmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak, esarete tabi kılmak veyahut vücut organlarının verilmesini sağlamak gibi maksatlarla tehdit, baskı, cebir veya şiddet kullanılarak veya çaresizliklerinden istifade edilerek ya da aldatılarak temin edilmelerini, kaçırılmalarını, sevk edilmelerini, nakledilmelerini, bir yerden başka bir yere götürülmelerini, ülkeye sokulmalarını ya da ülkeden çıkarılmalarını” (Yenidünya, 2007: 5) içeren suç eylemidir. İnsan ticareti kavramı üzerinde uluslararası düzeyde genel kabul gören bir tanımlama

henüz yapılmamıştır. Yasadışı göç, insan kaçakçılığı ve insan ticareti kavramlarının birbirleri ile ilişkileri ve farklılıkları üzerinde görüş birliği oluşturulamamış (Erder, Kaska, 2003: 9; Salt, Hogarth, 2000: 19), insan ticareti suçunun kapsamının konusunda da uluslararası ortak bir tanıma varılamamıştır (Kelly, Regan, 2000: 4). Bireyin fiziksel ve psikolojik bütünlüğünü yaralayıp, istismar aracı haline getiren bu ticaret, temel haklar ve özgürlükleri ortadan kaldırdığı için insan hakları problemi- dir. BM İnsan Hakları Yüksek Komisyonu üyesi Ann Gallagher insan ticaretini, insanların sömürülmek için zor ve hileye dayalı nakledilme- sidir şeklinde tanımlamaktadır. Ona göre, insan ticareti organizasyonu, göçmenin kaçak sınır aşması faaliyetinden değil, kaçak olarak getiril- diği ülkede cinsel ve emek yönünden sömürülmesinden kar elde eder (Gallegher, 2002). Gallagher'ın tanımlama ve açıklamalarından yola çıkarak insan ticareti, bir insanın emek ve cinsel sömürü amacıyla zor ve hile ile bulunduğu ülkeden bir başka ülkeye göç ettirilmesi olarak formüle edilebilir.

İnsan ticareti, 30.01.2003 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilen Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleş- mesine Ek İnsan Ticaretinin Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Ön- lenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'de, "kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir bi- çimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar terimi, asgari olarak, başkalarının fuhşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerir" şeklinde tarif edilmiştir (tbmm.gov.tr, 2003). Kadınlara Yönelik Ticarete Karşı Küresel İttifak oluşumu insan ticaretini, "milli sınırlar içerisinde ya da sınır ötesinde, bir kadının şid- det ya da şiddet tehdidi ile otoritenin ya da sahip olunan gücün kötüye kullanılması şeklinde veya ağır borçlandırma ya da zor kullanmanın diğer biçimleriyle; çalıştırmak ya da hizmetlerinden yararlanmak için kişi temini ya da taşınması kapsamındaki her türlü hareket" (gaatw. org), Kadın Ticaretine Karşı Birlik ise konuyu seks ticareti ile ilişkilen-

direrek, “bir kişinin evlilik müessesesinin sömürülmesi ya da fuhuş yaptırmak maksadıyla temin edilmesi, alıkonması, sınırlar içerisinde veya sınır ötesine taşınması, alınıp, satılması” olarak tanımlamaktadır (catwinternational.org). Avrupa Komisyonu, insan ticaretini, “üçüncü ülkelerden (ya da AB ülkelerinden) Avrupa Birliği üyesi ülkelere seksüel sömürü maksatlı kadın ticareti olarak” (ec.europa.eu, 2007; tampep.eu, 2017) coğrafi bağlamda sınırlarken, uluslararası örgütlü suçlarla daha iyi mücadele etmek amacıyla Avrupa Birliği ülkeleri polisleri ve diğer ülkeler suçla mücadele güçleri arasında ortak çalışmaları koordine etmeyi amaçlayan EUROPOL için kavram, “bir kişinin şiddet uygulayan, tehdit eden ya da sahip olduğu gücü kötüye kullanan, fuhuş niyetiyle ya da seksüel sömürü niyetiyle entrika çeviren başka kişilerin gerçek ve yasa dışı tesirlerine boyun eğmesi ya da terk edilmiş çocukların ticaretinin yapılması anlamına gelir. Suiistimalin burada söylenen biçimleri çocuk pornografisi içeren materyallerin üretimi, satılması ve dağıtımını da içerir” şeklinde (europol.europa.eu, 2014) genişletilmektedir (ec.europa.eu, 2007; tampep.eu, 2017).

Tanımlar çerçevesinde, insan kaçakçılığı kurbanın sınır aşmasını amaçlarken, insan ticareti, sınır aşan bireyin, yasal/gayri yasal girdiği ülkede bir mal gibi alınıp, satılması eylemi ile ilgilidir. İnsan kaçakçısı, sınır aşma eylemi ve getireceği karın peşindeyken, insan taciri, sınır aşmasını sağladığı kurbanın satışından elde edilecek geliri düşünmektedir. İnsan kaçakçılığında sınır aşan birey ile kaçakçının ilişkisi bitmiştir. İnsan taciri ise, sınır aşmasına yardımcı olduğu kurbanı ile ilgili plan sahibidir, onu metalaştırıp, kar getiren bir sermayeye döndürmek isteyecek, kullanmayı sürdürecektir. İnsan kaçakçılığı ve insan ticareti mağdurlarının sömürü şekilleri de birbirlerinden ayrılmaktadır. İnsan kaçakçıları tarafından sömürülen kurbanlar, hedefledikleri ülkeye, ekonomik anlamda kalkınma arzusu ile ücret ödeyerek gitmeyi amaçlarlar. Bu amaçlarını gerçekleştirmek üzere kaçakçılarla ilişkiye geçerler. Çoğunlukla para peşin ödenir ve kaçakçı ile kurban arasındaki ilişki sınır geçme ile sona erer. Bu nedenle, kaçakçı ile sömürülen mağdur ilişkisinde zorlama, aldatma ve hile söz konusu olmaz. Kaçakçılığa maruz kalan mağdurlar, insan ticareti kurbanları gibi cinsel istismar ve/veya fiziksel, psikolojik şiddete maruz kalmaz, özgürlükleri kısıtlanıp, istihdam olacakları iş alanlarında sömürülmezler. İnsan ticareti kurbanları ise, eleman temini, nakliye ve sömürü evlerinde hile, kandırma, baskı

altına alınma, cinsel istismar, fiziksel ve psikolojik şiddete uğrama şeklinde uygulamalarla muhatap olacaktırlar.

2. İnsan Ticaretinin Kavramsal Çerçevesi

İnsan ticareti araştırmalarına genel olarak altı kategoride yaklaşılır. “Bunlar; fuhuş amaçlı insan ticareti, göç bağlamında insan ticareti, iş-gücü sömürüsü maksadıyla insan ticareti, çocuk istismarı olarak insan ticareti, ceza hukuku ve insan hakları sorunu olarak insan ticaretidir. Bu kategorilerin sınırlarının keskin bir şekilde birbirinden ayrıldığı söylenemez. Hatta bu kategoriler içerisinde organ kaçakçılığı ve evlat edinme maksadıyla insan ticaretini de eklemek mümkündür” (Yeni-dünya, 2007: 7).

İnsan ticareti kavramının tanımlamasında, emek ve cinsel sömürü amacının bulunması, insan ticaretini çoğunlukla kadınların mağduru olduğu yasadışı faaliyet haline getirmektedir. Göçün kadınlaşması (feminization of migration) yanında yoksulluğun da kadınlaşması (feminization of poverty), insan ticaretine uygun ekonomik koşulları hazırlamaktadır (Güral, 2006: 196). Bu nedenle çoğunlukla “insan ticareti geleneksel olarak fuhuş ile irtibatlandırılır. Suçun bu şekilde genç kız ve kadınlar, fuhşun yasal bir faaliyet olduğu ülkelere nakledilmekte veya yerel fuhuş endüstrisi olan ülkelere temin edilmektedir. ... İnsan tacirleri, yerel, bölgesel ve uluslararası politikaları değerlendirmekte, ... hayat ve imkanları, ekonomik, siyasi ve sosyal olarak altüst edilmiş veya azaltılmış kadınları hedef seçmektedir (Kelly, Regan, 2000: 5). ... Mağdurlar genellikle evlenme vaadiyle ya da çocuk bakıcılığı yapacakları, ev hizmetlerinde çalışacakları, gece kulüplerinde dans edecekleri, model veya manken olacakları şeklinde iş teklifleriyle aldatılmaktadır. Kaynak ülkede ‘iş bulma’, ‘seyahat’ veya ‘mankenlik’ ajansları kurularak bu işler organize edilmektedir. Ancak hedef ülkeye gelir gelmez mağdurların pasaportu ve tüm parası elinden alınarak fuhuş maksatlı ticarete maruz bırakılmaktadır” (Yenidünya, 2007: 8). Kadınların yanında cinsel istismar ve emek gücünden yararlanmak üzere çocukların da göç ettirilmesi gittikçe yaygınlaşmaktadır (Castles, Miller, 2008:163). Çocukların emek yoğun kayıtdışı ağır işlerde çalıştırılmasının yanında seks endüstrisine üretim aşamasında ve çalışan olarak katılmaları sağlanmaktadır. Bunlara bağlı olarak, insan ticareti, kayıt ve yasadışı şekilde seks endüstrisini

geliştirdiği için, toplum sağlığını tehdit etmekte, cinsel yolla bulaşan hastalıkların yaygınlaşmasında önemli bir rol oynamaktadır.

İnsan ticareti, klasik göç güzergâhları ile aynı yolu izlemekte, yani, “çoğunlukla az gelişmiş ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru veya yaşam standartları daha iyi görülen komşu ülkelere veyahut taşradan şehir merkezlerine doğru olmaktadır” (Yenidünya, 2007:13). Amerika’da güney ülkelerinden gelişmiş kuzey ülkelere doğru yönelen ticaret, Asya, Afrika ve özellikle dağılan Doğu Bloğunun ekonomik gelişmesini sağlayamamış ülkelerinden Kuzey-Batı Avrupa ülkelerine doğru yönelmektedir. Sovyet Bloğunun dağılması ve Doğu Avrupa’da yaşanan kanlı Balkanlaşma, Arap Baharı sonrası Kuzey Afrika ülkelerinde yaşanan ekonomik-siyasal istikrarsızlık ve iç savaşlar, pek çok kadını insan tacirlerinin mağduru haline getirmiştir.

BM verilerine göre, küresel düzeyde 2015 yılında 244 milyonun üzerinde insan uluslararası göçmenler arasına katılmıştır (iom.int, 2018). İnsan ticareti mağdurlarının sayısının tam olarak bilinmesi mümkün olmamakla birlikte, silah ve uyuşturucu ticareti yanında, her yıl artan sayıda kadın, erkek ve çocuğun bu yasadışı ticaretten etkilendiği düşünülmektedir (Güral, 2006: 196). Köleleştirilmiş mağdurların çoğunluğunu kadın ve genç kızlar dahil çocuklardan oluştuğu kabul edilmektedir (Boretsky, Zhetpisov, 2013, p.13; Patton, cafebabel.com; Popović, Dejana Jovanović and Others, 2014, p.259; UNICEF, 2003, p.2). Köleleştirilmiş bu kadın ve çocuklar, yerli işçilerinin çalışmak istemedikleri ya da yüksek ücret talep ettikleri ağır koşullarına sahip kayıtdışı marjinal sektörlerde, sosyal güvencesiz ucuz emek gücü olarak istihdam edilip, cinsel sömürü amaçlı sınır aşan şekilde taşınarak, çağdaş bir köleliğe doğru sürüklenmektedir. Mağdurlar, hile ve zor kullanılması yanında çaresizliklerinden yararlanılarak göç ettirilmekte, sonrasında yasadışı konumlarının da yardımı ile gerektiğinde şiddete başvurarak köleleştirilerek, istismara uğratılmaktadır. “Küresel insan ticareti, kapsadığı insan sayısı, suç örgütleri tarafından bu sektörden kazanılan para ve çok yüzlü doğası nedeniyle en hızlı büyüyen suç piyasasıdır (Castles, Miller, 2008: 164).” Bu nedenle de, küresel boyutta toplum güvenliğini tehdit eden önemli sorunlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. “Çoğunlukla kadın ve çocuklardan oluşan mağdurların genellikle resmi makamlara müracaat etmekten çekinmeleri de faillerin işini kolaylaştırmaktadır. Gerçekten mağdurların, failer tarafından oluşturulan cebir ve tehdidi aşmaları mümkün olmadığı gibi, ülkelerin yaklaşımları da

onları korkutmaktadır. Diğer bir ifadeyle insan ticareti ile mücadelede ülkelerin aktif bir politikalarının bulunmaması, insan ticareti suçunun mağdurlarının, mağdur olarak değil, ülkelerin göç politikalarını oluşturan kanunlara aykırı hareket eden yasadışı göçmenler ya da yasadışı fuhuş yapan kimseler olarak görülmeleri, resmi makamlar tarafından fark edildiklerinde sınır dışı edilmekten korkmaları onların istismarını kolaylaştırmaktadır (Goldhammer, 2006: 10). Bunun yanı sıra uluslararası alanda faaliyet gösteren profesyonelleşmiş organize örgütlere karşı yeterli uluslararası işbirliğinin oluşturulamaması da bu gelişimde rol oynamaktadır” (Yenidünya, 2007: 10-11).

İnsan ticareti, Erkan'ın (2017: 64), “kapitalizmin neo-liberal koşullarda derinleştirdiği dengesizlikler ve eşitsizlik-lerle bezeli her zamankinden daha fazla çelişkili ve karmaşık bir kriz hali” olarak betimlediği günümüz dünyasını niteleyen olguların en önde gelenlerinden biridir. Söz konusu koşullarda, insan ticaretinin giderek yaygınlaşması, ülkelerin resmi yapıları yanında sivil toplum örgütleri ve uluslararası organizasyonların konuya özel ilgi göstermesine neden olmuştur. “Koslowski, insan ticareti ile mücadeleye yönelik politika üretiminin üç aşamada ilerlediğini ileri sürmüştür (Kyle, Koslowski, 2001: 342-347). Soğuk Savaş sonrası dış politika, uluslararası göç ve uluslararası suç ‘yüksek siyasetin’ gündemine taşımak için yeniden yapılandırılmıştır, yani bir güvenlik sorunu olarak, her iki olgu birlikte yeni kurumsal yapıların gündeminde yer almıştır. İkinci olarak, siyasetçiler yeni kurumsal bağlantıları desteklemek ve meşrulaştırmak için çaba sarf etmişlerdir. Son olarak, siyasetçiler insan ticareti ile mücadele etmek için artan bir biçimde bölgesel ve küresel düzeylerde çok taraflı işbirliğinin yollarını aramışlardır” (Castles, Miller, 2008: 165).

3. İnsan Ticaretinin Çeşitleri

İnsan ticaretinin adından da anlaşılacağı gibi öznesi insandır. Buna rağmen, mağdurlarının durumları ve işlenme amaçları, suçun farklı çeşitlerini ortaya çıkarmıştır.

3.1. Cinsel Sömürü Amaçlı Kadın Ticareti

Cinsel sömürü amaçlı kadın ticareti, insan ticareti çeşitlerinin en yaygın olanıdır. Pek çok insan ticareti araştırması, suçun mağdurlarının

kadınlar ve çocuklardan oluştuğunu, bu ticaretin küresel bir nitelik kazandığını göstermektedir (Castles, Miller, 2008: 164). Kadınlar, kandırılarak, tehdit edilerek ya da mağduriyetlerinden istifade ederek bu ticaretin öznesi haline getirilmektedirler. Kadınlar, ev hizmetlerinde kullanılmak, bakıcılık yaptırılmak, sanayi ya da tarım işçiliği, mankenlik, şov-kız olmak gibi eğlence sektöründe çalıştırılmak üzere vaatlerde bulunarak, kaçırılmakta, daha sonra zorla fuhuş bataklığına sürüklenmektedir. Çeşitli mağduriyetleri bulunan bu kadınlar, pasaportlarına el konularak, yabancıları oldukları bir ülkede çaresiz konuma düşürülmekte, sağlıksız ortamlarda biyolojik güvenliklerini tehdit eden şartlarda, insan haysiyetini rencide etmenin ötesinde psikolojik arazlara maruz kalacak muamelelere uğratarak seks işçisi/kölesi, olarak çalıştırılmaktadır. Kadınlar, ülkelerinden ayrılmaları esnasında insan tacirlerine borçlandırıldıkları için, çalışmaları karşılığı ya alamamakta ya da çok düşük ücretlere razı olmak zorunda kalmaktadırlar.

Kadın ticareti amaçlı insan ticaretinin insanlığın vicdanını rahatsız edecek bir başka boyutu, savaş bölgelerindeki kadınların, savaşan güçler tarafından seks kölesi olmaya zorlanması ve insan tacirlerine satılmasıdır. “Eski Yugoslavya’da, Gürcistan’da ve Azerbaycan’da iç savaşın ve zorunlu göçün kurbanı olan kadınlar, Batı Avrupa’da genelevlerde pazarlanmaktadır (Castles, Miller, 2008: 163).”

Konu ile ilgilenen uluslararası kuruluşların insan ticaretinin büyüklüğü göstermek üzere çeşitli rakamlar vermesine rağmen, bu ticaretin doğası gereği siyah rakamlar yüksek ölçülerdedir. Bu nedenle biz herhangi bir rakam vermekten ziyade, herhangi bir ülkede fuhuş amaçlı buluşma alanlarında, yabancı, özellikle dağılan Doğu Bloğu ülkeleri kökenli kadınların varlığının artık doğal görüldüğünü hatırlatmakla yetineceğiz. Günümüzde, Arap ülkelerinden Güney Amerika ülkelerine, İsrail’den Avrupa kentlerine, Türkiye’nin taşra vilayetlerinde Amerika Birleşik Devletleri’ne kadar pek çok yerde, legal ya da illegal cinsel birleşme alanlarının işçilerinin tamamına yakını eski Sovyet Bloğu kökenli kadınlardan oluşmaktadır. Müşterilerin talepleri, kadın kaynağının Güney Asya’dan, Afrika ülkelerine kadar çeşitlendirmekte, mağdurların çeşitlerini artırmaktadır.

3.2. Emek Sömürüsü

İnsan ticaretinin bir başka çeşidi emek sömürüsüdür. Yaşadıkları topraklarda geçim şartları olmayan ya da bu şartları yitiren kişiler, insan tacirlerinin ağlarına düşerek bilmedikleri ortamlara sürüklenmektedirler. Yabancı oldukları ortamlarda, ellerinden pasaportları alınan bu kişiler, çaresizliklerinden de yararlanılarak, ağır çalışma koşullarında çalıştırılmaya zorlanmaktadır. Yerli işçilerin çalışmayacakları sağlıksız ve iş güvenliğinden yoksun koşullarda yok pahasına çalıştırılan insan ticareti mağdurları, hiçbir ihtiyaçlarını karşılayamayacakları ortamlarda barındırılarak, esir muamelesine uğratılmaktadırlar.

Bir çeşit modern kölelik olan emek sömürüsü, insan ticareti mağdurunun çaresizliğinden istifadeyle rızası dahilinde yapıldığı için engellenmesi oldukça zordur. İnsan ticaretinin, kadın ticaretinden sonra en yaygın görülen türüdür.

İnsan ticaretinin emek sömürüsüne uğrayan mağdurları, koşulları ne olursa olsun, çalışmaya gönüllüdürler. Ülkelerinde kendilerini bekleyen olumlu hiçbir şey olmadığı gibi, bakmak zorunda oldukları aile fertlerinin yegane dayanaklarıdır. Çalışmaya gönüllü olmayanlar da insan tacirlerine borçlandırılarak, çalışmaya zorlanmaktadır. Bu şekilde ağır şartlarda çalışan kişiler iş piyasalarının ucuz işgücünü oluşturmakta, yerli işçilerin çalışmayacakları düşük ücretlerle, çok fazla mesai yapmaya zorlanarak, iş güvenliği maliyetlerine ihtiyaç duyulmayan ortamlarda çalıştırılmaktadırlar. Çoğunlukla gönüllü kaçak işçi pozisyonunda olmalarından dolayı, ücretlerini ya eksik almakta ya da hiç alamamaktadırlar.

Sağlıksız, iş güvenliğinden yoksun ağır şartlardaki iş kolları yanında, işverenin ucuz maliyeti nedeniyle başvurduğu, yabancı işgücü, marjinal sektörlerde bolca kullanılmaktadır. Marjinal sektörlerin kayıt dışılığı, emekleri sömürülmek üzere yabancı bir ülkeye getirilmiş kişilerin istihdamını daha kolaylaştırmaktadır. Eğlence sektörü de emek sömürüsünün yoğun kullanıldığı alanlardan birisidir. Ev hizmetleri, bakıcılık gibi kayıt dışı işler, emek sömürüsünün yoğun yaşandığı yerlerdendir.

Emek sömürüsü amaçlı insan ticaretinin Sovyet Bloğunun dağılmasından sonra dikkat çeken diğer bir yanı kadınlaşmasıdır. Yukarıda göç bölümünde genişçe işlendiği gibi, emekleri sömürülen yabancı işgücü piyasası büyük oranda kadınlardan oluşmaktadır. Bu şekilde çalışmaya

zorlanan kadın işgücünün cinsel istismara uğraması bir başka dikkate değer konudur.

3.3. Çocuk Ticareti

Çeşitli amaçlarla kaçırılan, bizzat aileleri tarafından satılan çocuklar, insan ticaretinin bir başka grup masum öznesini oluştururlar. Fakir ülkelerin vatandaşları, çocuklarına daha iyi gelecek sağlamak üzere rızaları alınarak, çocuklarını satmaktadırlar. Aileler, bu ticaretten, bir miktar gelir elde ederken, çocuk tacirleri müşterilerinin bulunduğu ülkelere göre yüksek karlar elde etmektedir.

Çocuklar, kadınlar gibi cinsel sömürü amaçlı çalıştırılmak üzere insan ticaretinin öznesi olabilmektedir. Çocukların cinsel istismarı onların biyolojik ve psikolojik bütünlüğünü yok etmekte, sapkın yetişkinlerin kirli fantezilerinin oyuncağı, edilgen araçlarına dönüştürmektedir. Çocuk fahişelerin rakamı her geçen yıl daha fazla artmaktadır. Özellikle Güney Asya kökenli çocukların kullanımı her geçen gün yaşları daha küçülerek yaygınlaşmaktadır. Cinsel deneyim yaşamamış olmak, çocuk ticaretinde karlılığı artıran bir özellik olarak görülmektedir. Çocuk pornografisi bu ticaretin bir başka cinsel istismar yolu olmuştur. Kaçırılan çocuklar, çocuk pornografisinin aktörleri olarak kullanılma yanında internet teknolojisi kullanılarak, bu tarz pornografi bağımlılarının hizmetine sunulmaktadırlar.

Çocuk ticaretinin bir başka boyutu, çocuğu olmayan ailelere evlat teminidir. Legal yollardan evlat edinemeyen aileler, kaçırılan ya da ailelerinin rızası ile satın alınan çocukları satın alarak, bu hasretlerini sonlandırmak istemekte, çocuk tacirleri bu yollarla yüksek gelir elde etmektedir.

Çocukların, dilendirilmek, ağır koşullarda marjinal sektörlerde çalıştırılmak, asker olarak yetiştirilmek ve suç organizasyonlarına eleman olarak kazandırılmak üzere insan ticaretinin konusu yapıldıkları bilinmektedir. Özellikle kaçırılan çocuklar bu şekilde kullanılmakta, suç tacirlerinin sermayeleri olmaya zorlanmaktadır. Çocukların, çalıştırılmak istenilen işlere göre, bedensel bütünlüklerine zarar verilmekte, böylece tacirler açısından daha karlı sermaye araçları olmaları sağlanmaktadır.

3.4. Organ Ticareti

Tıp teknolojisinde yaşanan gelişmeler, pek çok organın nakledilmesini olanaklı kılmaktadır. Ölen kişilerin organlarının nakledilmesi gibi, canlı kişilerin de organları nakledilmektedir, hatta canlı insanlardan yapılan nakillerin daha başarılı olduğu bilinmektedir. Özellikle böbrek naklinde canlı kişilerden alınan organlarda başarı daha yüksek olmaktadır.

Tıbbın gelişmesi ile organ naklini olanaklı kılmakla birlikte, organ nakli bekleyen hasta sayısı, nakledilecek organ sayısından fazladır. Bu durum bir "organ karaborsası"nın oluşmasına neden olmakta, yasal olmayan organ ticaretini teşvik etmekte, suç örgütlerini bu alana yönlendirmektedir. Organ için beklemek istemeyen, yeterli ekonomik güce sahip kişiler, suç örgütlerini kullanmakta, organ tacirlerinin müşterileri olmaktadır.

Talep yönünü zengin hastaların oluşturduğu organ ticaretinin arz yönünü ise, fakirlikten organını satmaktan başka çaresi olmayan kişiler oluşturmaktadır. Bu arz-talep dengesine insan/organ tacirleri aracı olmakta, büyük karlarla organ satışında bulunmaktadırlar. Arz yönünde karlılığın artması, insan tacirlerine cesaret vermekte, başlangıçta çaresizliğin kullanılarak, mağdurun rızası alınarak yapılan organ nakli, kaçırma ve zorla organ alma/çalma boyutlarına vardırılarak sürdürülmektedir.

Zengin Arap ülkeleri, İsrail, Japonya, İtalya, Kanada, ABD vatandaşları, organ ticaretinin talep tarafını meydana getirirken, Hindistan, Pakistan, Afganistan, Moldova, Romanya, Meksika, Peru, Güney Afrika ülkeleri arz tarafında organ verecek kişilerin bulunduğu ülkeleri oluşturmaktadır.

Organ ticaretinin bir başka boyutu, yasa dışı yapılan naklin sağlıksız şartlarda gerçekleştirilmesidir. Razı edilen ya da zorlanarak organları alınan kişiler, hijyenik olmayan ortamlarda, gelişebilecek komplikasyonlar karşısında tıbbi müdahaleden uzak şartlarda tıbbi işleme tabi tutulmaktadır.

4. İnsan Ticareti Suçunun Evreleri

İnsan ticareti suçunu çeşitli evrelerde incelemek, suçu daha doğru anlamamıza yardımcı olacaktır. Suçun evrelerde incelenmesi, ticaretin, başlangıç, gelişme ve sonuçlanma aşamalarının farklı coğrafi alanlarda, farklı organizasyon yapıları içinde, farklı yöntem ve araçlar kullanılarak yürütülmesinden kaynaklanmaktadır.

İnsan ticareti suçunun başlangıç evresi eleman arama ve bulmadır. Bu evre kaynak ülkede gerçekleşmektedir. Bu ticaretin ikinci aşamasında, insan ticareti kurbanlarının nakledilmesi gerçekleşmekte ve transit (geçiş) ülkeleri kullanılmaktadır. İnsan ticareti suçunun son aşamasında varılan hedef ülkede mağdurların istihdamı yani sömürüsü sağlanmaktadır.

İnsan ticareti, kar elde etmek üzere, insanın metalaştırılarak, alınıp-satılır mal haline getirilmesidir. Doğal olarak bir ticaret adamı olarak insan taciri daha fazla kar elde etmek amacındadır. İnsan tacirleri, daha fazla kar elde etmek ve yasadışı ticaretin risklerini azaltmak için, eski yöntemlerini terk eder, rotalarını değiştirir, resmi belgeleri yenileyebilirler. Buna rağmen, insan ticaretinin eleman temini ve sömürü aşamalarında, klasik pazar ilişkilerine girilmek zorundadır. Eleman temini aşamasında bir çeşit ilan ve reklam faaliyeti yürütülecektir. Aynı şekilde sömürü evresinde de, insan tacirleri ellerindeki ürünü pazarlama ihtiyacındadırlar. Bu her iki faaliyette, insan tacirleri için güvenlik riskleri oluşturur. Takip ve kontrol organları bu faaliyetleri izleyerek, yasa dışı faaliyeti deşifre edip, organizasyon yapısını açığa çıkarırlar.

4.1. Eleman Arama/Bulma/Temin Evresi

İnsan ticareti mağdurlarının önce kaynak ülkede araştırılıp bulunması, ya da elde edilmesi gerekmektedir. İnsan tacirleri, kurbanlarını yaşadıkları yerleri terk edip, bir başka ülkeye geçici ya da kalıcı yerleşmeleri için ikna eder, zorlar ya da onları kaçırlar. Bu aynı zamanda, birlikte ya da nakil organizasyonundaki kişilerle seyahat etmeye ikna etmeyi içermektedir. Kurbanların büyük çoğunluğu ise ikna edilmektedir.

İnsan tacirleri kurbanlarını, yaşadıkları sosyal ortamda, kendilerinden önce aynı yolları deneyen diğer mağdurlar aracılığı gibi bireysel irtibatlar, gazete, dergi vb. iletişim araçlarında ilanlar, iş bulma acenteleri gibi vasıtalarla bulurlar. Mağdurların bir grubu yasal işler konusunda kandırılırken, bir grubu da seks sektöründe çalışmaya ikna edilirler ki; bu ikna, olumlu iş ve yaşam koşulları, ekonomik anlaşmalar ve bireysel özgürlükleri kapsamaktadır. Bu aşamada kurban kadınların ikna edilmesinde satıcı kadınlar kilit rol oynarlar. Kurbanların çoğunluğu, kendileri ile ilk irtibat kuranların kadınlar olduğunu beyan etmektedir.

İnsan ticaretinin mağdurları bu evrede, yolculuk belgeleri, seyahat masrafları, çalışma ortamının alt yapısı ve komisyon olarak tacirlere bir miktar para ödemeyi kabul etmektedirler. Mağdurun ödeme yapamayacak ekonomik kısıtlılık durumunda olması halinde ya da ödeme yapmasına rağmen, yetersizliği iddia edilerek, mağdurlar ülkelerinde tacirlere borçlandırılmaktadır. Böylece başlayan borç köleliği, mağdurun bir mal gibi satıcılar arasında satılması ve hedef ülkede istenilen şartlarda çalıştırılmaya zorlanmasına zemin oluşturmaktadır. Borçlandırma sayesinde insan tacirleri, kaynak ve hedef ülkelerde reklam, bina kiralama ücretleri, oturma izni masrafları gibi altyapı hizmetlerine kaynak yaratmaktadırlar.

İnsan tacirleri kaynak ülkede seyahat ve yerleşimle ilgili belgeleri temin etme, gerekli işlemleri tamamlama ya da sahte belgeleri düzenleme işlemlerini yerine getirirler. Bu onların resmi görevliler ve sahte belge düzenleyen organizasyonlarla ilişki kurmalarını gerektirir.

İnsan ticareti mağdurunun temin edilmesi için, kandırma, cebir, şiddet ve tehdit, nüfuzun kötüye kullanılması çaresizlikten yararlanma, sahip olunan denetim olanaklarından yararlanma gibi yöntemlere başvurulmaktadır.

4.1.1. Kandırma

Sözlük anlamında kandırmak, “kanmasını sağlamak, inandırmak, ikna etmek, aldatmak” anlamındadır (tdk.org.tr). İnsan ticareti konusunda kandırma, mağdurun, çeşitli hile ve entrikalarla yabancı ülkeye gitmeye ikna edilmesidir.

İnsan tacirleri, çoğunlukla iş bulma acenteleri, medya ilanları gibi yasal araçlarla, mağdurları yasal ve yüksek ücretli işler bulma ve yasal yerleşim koşulları konusunda ikna ederler. Mağdurlar, ev hizmetleri, bakıcılık, ağır koşullarda işçilik gibi yasal işlerde istihdam edileceklerine inanırlar. Mağdurlar, eğlence sektöründe çalışmaya ikna edilirken de, fahişelik hizmetleri yapmayacakları konusunda inandırılırlar. Yüksek ücretlendirilme de ikna araçlarından birisidir. Çalışma koşullarının mükemmelliği yanında, iş dışında yaşam alanları ve sosyal ilişkilerin memnuniyet verici olduğu söylenip, kurbanın ödemesi gereken kira, vergi, aracı hizmetler ücretlerinden hiç bahsedilmez.

İnsan tacirleri, özellikle kadın kurbanlarını arkadaşlık, evlilik gibi taleplerle kandırırlar. Tacirin bu masum talebine inanan kurban, daha sonra cinsel istismara tabi tutularak, ailesi ve sosyal çevresinden kopartılır ya da eşi olarak gördüğü kişi ile seyahate, başka bir bölgede yaşamaya ikna edilirler. Cinsel istismara, fiziksel şiddet uygulamaları da eklenerek, kurban tacirlerin isteklerini yerini getirmeye zorlanır. Yaşadığı alan ve sosyal çevreden kopartılarak çaresizleştirilen kurban daha sonra insan tacirlerinin sömürülerine hazır hale getirilir.

İnsan tacirleri mağdurları ikna etmek için onlardan ücret talep ederler. Ücret veren mağdurlar, iş bulacakları düşüncesine kapılırlar. Bunların yanında gerekli evrakların tamamlanması ya da ikna kabiliyeti yüksek sahte belgelerin hazırlanması mağdurları, insan tacirlerine güvenebilecekleri konusunda ikna edecektir.

4.1.2. Cebir, Şiddet ve Tehdit

Sözlük anlamıyla “cebir, zor, zorlama, zorlayış, zorla yaptırma, zor kullanma, zorlayıcı kuvvet, kompulsive kuvvet, icbar etme, baskı yapma, bir kimsenin isteğinin aksine bir hareketi yapmaya veya yapmama ya zorlama, birine zorla bir iş yaptırma, bir şeyi yaptırmak için maddi ve manevi kuvvet kullanma, tabii iradeyi istenilen hareketi yapmaya fizik kuvvetle zorlama”dır. Şiddet sözcüğü ise, “kaba güç, sertlik (katılık) gösterme, peklik, sıkılık, zarar verme, hasara uğratmak için fizik güç kullanımı, beden gücünün kötüye kullanılması, fiziki ve ruhsal baskı ile kişinin iradi hareketlerinin engellenmesi, aşırı derecedeki güç davranışları, ortalığa korku ve yıldı salmak, tedhiş” anlamlarında kullanılmıştır. Cebir ve şiddete maruz kalan mağdurun şahsı, fizik bütünlüğü üzerinde yapılan hareketler neticesi, kişi halen hissedebileceği kötülük ve tecavüz icrası suretiyle, başka şekilde davranma imkanından yoksun bırakılmakta ve bu şekilde bir işi yapmaya veya yapmamaya zorlanmaktadır. Bu şekilde şiddet maddi cebir olarak görülebilir.

Tehdit, sözlük anlamında, “zor, zorlama, zorlayış, icbar etme, baskı yapma, bir kimsenin isteğinin aksine bir hareketi yapmaya veya yapmamaya zorlama, bir şeyi yaptırmak için maddi ve manevi kuvvet kullanma, tabii iradeyi istenilen hareketi yapmaya fizik kuvvetle zorlama, verilecek bir cezayla korkutma, birinin gözünü korkutma, gözdağı, korku verme, korkutma, bir kimsenin yasada yazılı durumlar dışında,

başkasını ağır ve haksız bir zarara uğratacağını bildirmesi, bir kimseye kendisine zarar vermek kötülük yapmak niyetinde olduğunu söz ve davranışlarla belirtmek” anlamlarına gelmektedir (Arslan, 2004: 50-51). “Keza insan hareketlerini sınırlayan bir kavram olarak “tehdit” ise maddi cebirin aksine mağdurun vücut bütünlüğü aleyhine doğrudan ve o an gerçekleşen fiziki bir hareket değil, daha ziyade, failin isteğinin yerine getirilmemesi halinde, ileride mağdura bir zarar verileceğinin bir kötülük yapılacağına bildirilmesi ve bu şekilde onun güvenlik duygusunun, iç huzurunun bozulması, endişeye sevk edilmesidir. Bu itibarla “tehdit” kavramını “manevi cebir” olarak zikredebiliriz (IOM, 2006: 31).”

İnsan ticareti suçunda tehdit, kişinin fiziksel bütünlüğüne zarar verme şeklinde olabileceği gibi, ailesi, arkadaşları, sevdiği sosyal çevresine zarar vermeye inandırılması şeklinde gerçekleşir. Kurban, ailesine, arkadaşlarına ait bilgileri bu evrede insan tacirlerine vererek, kendilerine baskı olarak kullanılacak araçları, farkında olmadan insan tacirine vermektedir. Tacirin öğrendiği kişisel bilgiler, kurbanın sindirilmesinde kullanılarak, etkili olacaktır. Tehdit yöntemi, sadece eleman temin edilmesi evresinde değil daha sonraki aşamalarda da kullanılmaktadır. Mağdurların seyahat belgelerine el konularak, kimliksizleştirilmekte ve yasal statüleri yitirtilmekte, kolluk organlarının denetimlerine karşı çaresiz kalmaları sağlanmaktadır.

4.1.3.Baskı ve Nüfuzu Kötüye Kullanmak

Sözlük anlamında baskı, “hak ve özgürlükleri kısıtlayarak zor altında bulundurma durumu, tahakküm” anlamında kullanılmaktadır (tdk.org.tr). Bu durumda mağdur, kendisine uygulanan yıldırma, sindirme veya şiddet eylemleri sonucunda, bağımsız hareket etme ve karar verme yeteneğini kaybetmektedir. Nüfuzun kötüye kullanılması ise, mağdurun gerek ailevi, gerek mukavelevi ve gerekse başka türlü bağlarla ilişki içinde bulunduğu kimselerce ve bu kimselerin mağdur üzerinde sahip oldukları etkiyle/manevi kuvvetle, failin fiiline rıza göstermesini sağlamaktır (Arslan, 2004: 53).

İnsan tacirleri, eleman temini aşamasında da baskı yöntemine başvururlar. Mağdurların daha serbest hareket edebilecekleri bu safhada kontrol organlarına başvurarak, hareketlerini önlemelerine engel olmak üzere, baskı zorunlu koşullarda uygulanmak istenecektir. Mağdurlar,

sevdikleri aileler, akrabalar üzerinde tehditler oluşturarak, baskı altına alınırlar.

İnsan tacirleri, kurbanlarını, çocuklarının eğitim, sağlık ihtiyaçları gibi mağduriyetlerini kullanarak, onları yurt dışında çalışmaya ikna ederler. Çocuklarının zorunlu sağlık giderlerini ödemek, biriktirmek için özellikle anneler, yurt dışında çalışmaya razı olurlar. Aynı şekilde çocuklarının eğitim ücretlerinin kazanılması da kadın, erkek aile üyelerinin yurt dışında çalışmaya ikna edilmesinde etkilidir. Çocukların dışında diğer aile üyelerinin ihtiyaçlarının karşılanmasında ekonomik sıkıntı yaşayanlar, yurt dışında çalışmayı düşünürler.

İnsan tacirleri, ülkelerinde kişileri önce ihtiyaçları için borçlandırıp, daha sonra bu borçlarını ödemek üzere yurt dışında çalışmak üzere baskı uygularlar. Borçlandırma, yurt dışına çıkış işlemlerinin masraflarını içerebilir. Bu aşamalarda mağdurlarla mukaveleler yapılarak, şahsın hukuksal anlamda insan tacirinin isteklerine boyun eğmesini sağlayacak ortam oluşturulur. Kurbanın borcu geri ödemesi mutlaka bir takvime bağlanarak, üzerine kuvvetli bir baskı kurulmaya çalışılır. Borcun geri ödenmesinin şekli de sömürü aşamasını kolaylaştırmak üzere planlanır, borç kaynak ülkeye havale göndermek suretiyle yapılabileceği gibi, hedef ülkede üçüncü şahıslara verilmek suretiyle de gerçekleştirilebilir. Böylece, kurbanın üçüncü kişilere satışının yolu açılmış olur.

4.1.4. Mağdurların Çaresizliklerinden ve Mağdurlar Üzerinde Sahip Olunan Denetim Olanaklarından Yararlanmak

Mağdurların çaresizliğinden yararlanmak, içinde bulunduğu maddi veya manevi olumsuz durumu ortadan kaldırmak veya çözmek olanağı bulunmayan mağduru, umarsız durumundan istifade edilerek, razı edilmesidir. Mağdurlar üzerinde sahip olunan denetim olanaklarından yararlanmak ise, mağduru bulunduğu konum veya şartlar itibarıyla, doğrudan fail veya kendisi üzerinde kontrol hak ve yetkisi olan kişiler tarafından, söz konusu hak ve yetkinin sağladığı fırsatların kullanılması suretiyle, razı edilmesidir (Arslan, 2004: 53).

İnsanlar bazen, içinde buldukları ortamlarda kendilerini çaresiz, karşılaştıkları sorunlarla baş edemez durumda hissederler. Bu durumlarda genelde önlerine çıkan olanakların yarar ya da zararlarını hesap-

lamadan, onlardan yararlanma yolunu seçerler. Kendilerini önlerine çıkan olanakların akışına bırakmayı isterler. Kendileri için arzudadıkları şeyleri temin etme imkânı olmayanlar, yaşadıkları ortamdan kurtulmak ve geniş olanakları bulacaklarını umdukları yerlere gitmek isterler. Ailelerinden kaçanlar, çeşitli başarısızlıkları nedeniyle çevrelerinde rencide edilenler, kötü alışkanlıkları ve bağımlılıkları bulunanlar, kendilerine sunulan fırsatları değerlendirmeden yararlanmak durumunda kalabilirler. İnsan tacirleri bu durumda bulunan kişileri, kendilerini gizledikleri kozmopolit kentsel alanlar ya da ulaşım olanaklarının kesiştiği kalabalık meydanlarda bulur ve kendileri ile birlikte hareket etmeye ikna ederler.

İnsan tacirleri, fakir, sefalet içinde yaşayan aileleri, çocuklarına daha iyi imkânlar bulma konusunda yardımcı olacaklarına inandırırılar. Bu durumda aileler, vesayetleri altında bulunan çocuklarını insan tacirlerine verebilir ya da satabilirler. Aynı şekilde özellikle genç kızların insan tacirlerine satıldıkları olaylar görülmüştür. Eşleri tarafından insan tacirlerine satılan kişilere de rastlanılmaktadır.

4.2. Nakliye/Taşıma Evresi

Nakliye yolları ve yöntemleri coğrafi koşullara bağlıdır. Kurbanlar, kara, deniz, hava yolları aracılığıyla nakledilebilir. İzlenilen güzergâh direkt kaynak ülkeden hedef ülkeye olabileceği gibi, transit ülkeleri de içerebilir. Sınırların geçilmesi ise legal ya da illegal şekilde gerçekleşir. İkona edilip nakliye organizasyonu ile beraber hareket etmeyen, kaçırılan mağdurlar, zorla ya da uyuşturucu verildikten sonra kaçırılmaktadır.

Taşıma evresi direkt kaynak ülkeden hedef ülkeye şeklinde gerçekleşmiyorsa, transit ülke/lerde mağdurlar bekletilir, toplanmaları sağlanır. Bu esnada transit ülkelerde oluşturulan korunmalı evlerde mağdurlar biriktirilir. Mağdurların bundan sonra geçecekleri sınırlara ilişkin hazırlıklar tamamlanır. Ulaşım araçları, seyahat belgeleri, yolda kullanılacak ihtiyaçlar transit ülkelerde hazırlanır.

Taşıma evresinde korunma evlerinde biriktirilen mağdurlar, burarda hapsedilir, cinsel ve fiziksel şiddete maruz kalabilir, böylece sömürü aşamasında karşılaşacakları muamelelere rıza göstermeye hazırlanırlar. İnsan tacirleri böylece mağdurları sömürü aşamasından önce sindirmeyi, zorlamalarına boyun eğmelerini sağlamayı amaçlarlar. Eleman temini

aşamasında söylenmeyen seks sektöründe istihdam gibi gizli amaçlar açıklanır ve mağdurlar fahişeliğe zorlanırlar.

Taşıma evresi, hazırlanan gerçek ya da sahte belgeleri kullanma aşamasıdır. Sahte belgelerle yapılan seyahatlerde belgenin inandırıcılığı ya da kontrol görevlilerin denetimlerinin aşılması taşıma safhasında organize olmayı gerektirecektir. Bu aşamada, insan tacirleri mağdurlarla ya birlikte olurlar ya da onları kendi nakliye organizasyonundaki güvendikleri elemanları ile birlikte hareket ettirirler. Kurban sahte belge kullanma konusunda istek sahibi olacağı gibi, ikna da edilebilir. Kurbanın sahte belge talep etmesi halinde masrafları da karşılaması gerekir ya da kurban insan tacirlerine borçlandırılır. Sahte belge kullanmaya ikna edilen kurbanlar ise sınır aşmanın kolaylaşacağına inandırılırlar ve bu konuda hazırlık yapmaları sağlanır.

Taşıma evresinde, insan tacirleri, nakliye organizasyonları ile birlikte çalışabilecekleri gibi, kendileri de taşıma işini bizzat gerçekleştirebilirler. Kaynak ve hedef ülkelerin coğrafi durumları bazen kara, deniz, hava yollarının peş peşe kullanılmasını zorunlu kılabilir. Taşıma birden fazla nakliye organizasyonunun koordinesini sağlamak şeklinde de gerçekleşebilir.

4.3. Sömürü Evresi

Sömürü evresinde, temin edilip, taşınan mağdurlar, insan tacirlerinin amaçlarına göre kullanılmaktadır. Bu evrede de yukarıda temin evresinde açıklanan tehdit, şiddet, baskı ve diğer yöntemler kullanılmaya devam etmekte, çoğunlukla mağdur, esarete benzer uygulamalara tabi kılınmaktadır. Mağdurun herhangi bir özgürlüğü, serbest seçim ve karar verme hakkı bulunmamakta, tamamen insan tacirlerinin istekleri doğrultusunda hareket etmeye zorlanmaktadır. Borçlandırılmış, seyahat belgelerine el konulmuş, tecrit edilmiş mağdur, yabancı olduğu bir ortamda korumasız bırakılmaktadır. Bundan sonra, mağdur fiziksel ve psikolojik şiddete maruz bırakılarak, itiraz etme direnci kırılmakta, tacirin isteklerine itaat etmesi sağlanarak, bir sermaye olarak daha karlı hale getirilmeye çalışılmaktadır.

Sömürü evresi mağdurun kaçırılma amacına uygun olarak, hedef ülkede istihdamını içermektedir. İnsan ticareti mağdurlarının büyük

çoğunluğu cinsel sömürü amacıyla temin edilip, sınır aşması sağlanmaktadır. Cinsel sömürü, hedef ülkedeki seks ticaretinin mahallî koşullarına ve mahallî kontrol organlarının düzeyine bağlı olacaktır. Mağdurlardan seks endüstrisinde istihdam edileceğini bilmeyenler, yabancı oldukları hedef ülke ve toplumda şiddeti de içeren yöntemlerle bu alanda çalışmaya razı edilmekte, yabancı ve illegal statülerinin verdiği çaresizliklerden yararlanılmaktadır. Mağdurlar bu aşamada, ya bizzat kendilerini getiren insan ticareti organizasyonun sermayesi, seks hizmetçisi olarak kullanılmakta ya da seks ticareti yapan organizasyonlara satılarak, borçlandırılmış sermayelere dönüştürülmektedir.

Cinsel sömürü amacıyla getirilen mağdurlar, yasal ya da yasal olmayan genelevler, gece kulüpleri, barlar gibi gece eğlencesi sunan işletmelerde, yasal ya da yasal olmayan eskort acenteleri, sauna ve masaj salonlarında fahişelik hizmeti verirler. Bir çeşit seks kölesine dönüştürülen mağdurlar, uzun saatler boyunca, müşterilerinin istediği cinsel hizmeti sunmaya zorlanırlar.

İnsan tacirleri, mağdurların seks endüstrisine uyum sağlamasını sağlamak üzere bazı baskı yöntemleri kullanarak, onları kontrol altında tutmaya çalışırlar. Başlangıçta mağdurların seyahat ve kimlik bilgilerine el konulur. Çalışmayı kabul etmeyenler, çalışma koşullarından yakınanlar ani fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz bırakılırlar. Çalıştıkları birleşme alanlarında normal insanlarla sosyal ilişki kurmalarına engel olmak üzere sürekli gözetim altına alınırlar ve denetlenirler. Mağdurların diğer mağdurlarla ilişki kurmaları ve içinde buldukları ortam hakkında bilgi edinmelerine engel olmak üzere sıklıkla yerleri ve çalışma arkadaşları değiştirilir. Mağdurlar, polis ve diğer kontrol görevlilerinden yardım almalarını engellemek üzere korkutulurlar. Kurbanlar, kendileri, sevdikleri ya da ülkelerindeki ailelerini fiziksel ya da cinsel saldırılarda bulunulacağı şeklinde tehdit edilerek, korkutulurlar. Sevdiklerinin de kaçırılıp, fahişeliğe zorlanacağı tehdidi yanında mağdurlar, fahişelik yaptıklarının ailelerine, sosyal çevrelerine söyleneceği ve dönecekleri sosyal çevrelerini kaybedecekleri tehdidi ile de karşılaşılırlar. Kurbanların denetiminde, kadın satıcılar, yönetici, yönlendirici gibi işlevleri ile sömürü evresinin anahtar rolüne sahiptirler. Aynı şekilde kadın satıcılar, bu evrede paranın transferi ve aklanmasında da etkin roller üstlenirler.

Mağdurların müşteriler ile direkt temas kurmalarına engel olunur ve aracı hizmetler mutlaka mağdurlarca görülür. Müşteri bulma, bulun-

dukları kenti, semti tanımayan mağdurların alan değiştirmeleri, temel ihtiyaçlarının karşılanması tacirlerce gerçekleştirilir. Mağdurların yalnız sokağa bile çıkmalarına izin verilmez. Müşterilerden alınan ücretlerin önemli bölümüne ise insan tacirlerince el konulur. Mağdura çok düşük bir ücret ödendiği gibi, ev kirası, yiyecek parası, sahte oturum belgeleri temini gibi masrafları kendisinden alınır.

Emek sömürüsü, insan ticaretinin diğer önemli bölümünü içermektedir. Emek sömürüsü, diğer sömürü amaçlarına göre daha az belirgindir ve anlaşılması zordur. Emek sömürüsünde de mağdurların seyahat ve kimlik belgelerine el konulmaktadır. Mağdurlar, sağlıksız, ağır koşullarda, sosyal güvenceleri olmadan çalıştırılmakta ve düşük ücretler almaya zorlanmaktadır.

Organ kaçakçılığı için razı edilen ya da kaçırılan insan kaçakçılığı mağdurları, organlarını vermeye zorlanırlar. Çoğunlukla illegal yapılan bu tıbbi müdahaleler sağlıksız ve elverişsiz ortamlarda gerçekleştirilmektedir. Mağdurlar organları ile birlikte sağlıklarını da kaybetmekte, vaat edilen ücretleri alamamaktadırlar.

5. Sonuç

İnsan ticareti, yasal ya da yasa dışı bir başka egemenlik alanına girmiş veya sınır aşmasına aracılık edilmiş yabancı uyruklu bireyin, girilen ülkede kar elde etmek üzere bir mal gibi alınıp, satılmasıdır. Birey, bu ticaret ile bütünlüğünün tamamını, bir bölümünü ya da işlevlerini yitirir, metalaşmasına rıza göstermek zorunda kalır.

Modern kölelik olarak görülebilecek insan ticareti, insanın değişim değeri olan bir metaya dönüşmesi sürecidir. Göçmen özne olarak insanın bütünlüğünün, bütünlüğe ait bir bölümün ya da işlevlerinin kar elde etmek üzere ilgili pazara çıkarılmasıdır. Birey, emeği, organları ya da bütünlüğünün satışa sunulmasına tanıklık etmektedir. Ucuz işgücü olarak emeği, bedensel bütünlüğüne zarar vermek üzere organları yanında bizzat çocuk ve kadın olarak kendisi tezgaha konulmakta ve alıcısının beğenisine sunulmaktadır.

Göçün ve yoksulluğun kadınlaşması, gittikçe daha büyük oranda kadının insan ticareti mağduru haline dönüşmesine neden olmuştur. 20. Yy.'ın sonlarında ve hemen 21. Yy.'ın başında yaşanan iki büyük

göç dalgasında kadınlar göçün travmatik ağır yükünü omuzladılar. Gidilen ülkede yaşama tutunmak, kendisi ve ailesinin temel ihtiyaçlarını karşılamak zorunluluğu kadının değişim değeri olan bir metaya dönüşmesine neden olmuştur. Göçmen emeği üzerinde büyüyen kayıtdışı iş piyasaları, göçmenliğin ve kadınlığın dezavantajlarını sömürüleri için uygun fırsatlara dönüştürmektedir.

İnsan tacirleri, kaynak ülkelerde ya da hedef ülkeye varmış göçmenler arasından sömürüsüne uygun kişiyi bulup, ikna etmekte, zorlamakta ya da kaçırarak ticaretinin metasına dönüştürmektedir. Kurbanların bulunmasında, geçmişte insan tüccarının ağına düşmüş göçmenler, iş ilanları ve her türlü medya ağı kullanılmaktadır. Mağdurlar, yasal işlerden, seks endüstrisi dahil kayıt dışı sektörlerde çalışmaya yönlendirilirler. Mağdur bu evrede, vaat edilen iş için insan tacirine yolculuk belgesi, seyahat masrafı ve iş bulma karşılığında komisyon ödemeyi kabul etmekte ve böylece işlenen suçun tarafına dönüşmektedir. Gerek iştirak ettiği yasa ihlalinin verdiği baskı ve tacirin varış ülkesinde sahip olduğu resmi ilişkiler ağının korkusu, gerekse ödeme yapamayacak durumlarda gerçekleştirilen borçlanma, mağduru borç köleliğine sürüklemekte, varış ülkesinde tacirin istediği işlerde çalışmaya zorlamaktadır.

Tacir, eylemine iştirak, yerel resmi ağlar üzerinden yarattığı algı ve borçlandırma ile köleleştirdiği mağduru istenilen işlerde çalıştırılmasını, kandırma, tehdit, nüfuzun kötüye kullanılması ve şiddet içeren zor kullanma, çaresizlik ve sahip olunan denetim olanaklarından yararlanmayı kendi profesyonel iş yöntemi olarak kullanarak sürdürür.

Mağdurların sınır aşmaları varış ülkesinin coğrafi koşulları ve gidilen dönemin iklim koşullarına bağlıdır. Bunlara uygun güzergahlar oluşturulur ve güvenlik tedbirlerini aşacak şekilde güncellenir. Kara ve deniz yolu çoğunlukla transit ülkeleri kullanımını ortaya çıkarmakta, hava yolu ise doğrudan varış ülkesine girişi olanaklı kılmaktadır. Bu nedenle kara ve deniz yolu yasal dışı, hava yolu çoğunlukla yasal girişler için tercih edilir. Kara ve deniz yolunda mağdurlar transit ülkelerde toplanmakta, biriktirilip, taşınmaktadır. Taşınan insan yoğunluğu trajik ölümlere neden olurken, mağdurların rıza göstermek zorunda kaldıkları durumun ağırlığını ortaya koymaktadır. Koruma evlerinde biriktirme aşamasında mağdurlar fiziksel şiddete maruz bırakılıp, sömürü evresinde karşılaştıkları köleleştirmeye rızaya hazırlanurlar. Sindirilmiş,

boyun eğdirilmiş mağdurlar, eleman temin aşamasında açıklanmayan seks sektöründe çalışmayı kabule zorlanırlar.

Çıkış ülkesinde temin edilip, taşınan mağdur, sömürü evresinde de her iki ön evrede tanıştığı yöntemlerle esarete tabi kınılır. Mağdur, kendisi ile ilgili karar verme, tercihte bulunma özgürlüğünü yitirip, tacirlerin istediği şekilde davranmaya mecbur bırakılmıştır. Her türlü yasal korumadan mahrum göçmen, fiziksel ve psikolojik şiddet altında, itiraz direnci kırılarak, tacir açısından karlı bir ticaretin metasına dönüştürülmüştür. Sömürü evresi, meta-mağdurun varış ülkesinde tacirin sermaye birikimine araç olacak şekilde kullanım ve değiş tokuşuna ilişkin süreçleri tamamlar. İnsan ticareti mağdurlarının büyük çoğunluğu cinsel sömürü amaçlı köleleştirilirler. Mağdurlar varış ülkelerinin yerel kontrol ağları içinde, seks endüstrisinin sermayelerine dönüştürülür ve seks hizmetçisi olarak bedenleri para ile değiştirilir. Seks hizmetçisi olan mağdur, yasal ya da yasal olmayan genelevler, randevuevleri, eskort acenteleri, gece klüpleri, barlar, masaj ve saunalar, sokak fahişeliği gibi fuhuş formları içinde istihdam edilir ve müşterilerin istediği cinsel taleplere karşılık vermeye zorlanır. Mağdurlar, resmi belgeleri ellerinden alınarak, müşteriler dahil sosyal ilişkiler kurması engellenip, sürekli gözetlenir ve yalnızlaştırılmak üzere sürekli konumları, çalışma arkadaşları değiştirilip, resmi makamlara başvuramaları için korkutulurlar. Cinselliğin sömürü kadar emek sömürüsü de yaygın olmakla birlikte, çoğunlukla mağdurun rızası içinde kalma nedeniyle görünür değildir. Mağdurlar, güvencesiz, sağlıksız ve ağır koşullarda düşük ücretlerle çalışmaya mecbur bırakılırlar.

Metalaşım, bir değişim değerine hapsedilen göçmen öznenin maruz kaldığı katmerli yabancılaşmadan çıkışı, insanın çıkışı olabilir mi? Göç ve onunla getirdiği sorunlar, küresel yeni sistemin açmazlarını bize sunmakta, çıkış yollarını da önümüze koymaktadır. Çözümü göçmen özneyi metalaştıran ve köleleşmesine neden olan yapıları aşmada aramalıyız.

Kaynakça

- Arslan, Ç. (2004). "İnsan Ticareti Suçu (TCK Md. 201/d)". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, s. 19-83. 53 (4).
- Boretsky, Alexey V. and Zhetpisov, Serik K. (2013). "Human Trafficking: Issues of Investigation Techniques". *World Applied Sciences Journal*. 23 (1), s.13-17. ISSN 1818-4952 © IDOSI Publications, 2013 DOI: 10.5829/idosi.wasj.2013.23.01.13047. <https://zdoc.site/human-trafficking-issues-of-investigation.html>. E.T.: 26.08.2018
- Castles, S and Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- CATW (Coalition Against Trafficking in Women). (2018). <http://www.catwinternational.org/Resources/Trafficking>. E.T.: 25.09.2018
- EC.EUROPA.EU (European Commission). (2007). <https://ec.europa.eu/migrant-integration/intpract/tampep-austria-hiv/sti-prevention-and-health-promotion-for-migrant-sex-workers?lang=de>. E.T.: 05.07.2018
- Erder, S., Kaska, S. (2003). *Irregular Migration and Trafficking in Women: The Case of Turkey*. Geneva: International Organization for Migration.
- Erkan, E. (2017). Neo-Liberalizm, Hegemonya ve Kimlik Politikaları". İçinde Yağanak, E. ve Sayın H. (Ed.), *Kimlik siyaseti ve azınlıklar*, ss. 63-84, Bursa: Sentez Yayınları.
- EUROPOL. <https://www.europol.europa.eu/newsroom/news/europol-supports-fight-against-modern-day-slavery>. E.T.: 21.09.2018
- GAATW (Global Alliance Against Traffic in Women). (2018). <https://www.gaatw.org/faqs/158-frequently-asked-questions/faq/454-understanding-trafficking>. E.T.: 30.09.2018
- Gallagher, A. (2002). "Trafficking, Smuggling and Human Rights: Tricks and Treaties". *Forced Migration Review*.
- Goldhammer, A. L. (2006). *Human Trafficking for Sexual Exploitation*. California: California State University, the Degree Master of Science.
- Güral, D. (2006). "İnsan Ticareti Mağdurları". *Uluslararası Göç Sempozyumu*. Zeytinburnu Belediye Başkanlığı. İstanbul-Türkiye
- IOM (International Organization for Migration). https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2018_en.pdf. E.T.: 30.09.2018

- IOM. (2006). "Türkiye'de İnsan Ticareti ile Mücadelede Yasa Uygulama ile İlgili Stratejik Bir Yaklaşım". Ankara: Uluslararası Göç Örgütü Raporu. <http://www.countertrafficking.org/tr/default.html>. E.T.: 06.03.2017.
- Kelly, L., Regan, L. (2000). "Stopping Traffic: Exploring the Extent of, and Responses to, Trafficking in Women for Sexual Exploitation in the UK". Willis, Carole F. (Ed. By). *Police Research Series, Paper 125*. London.
- Kyle, D., Koslowski, R. (2001). *Global Human Smuggling*. Baltimore, Londra: John Hopkins University Pres.
- Patton, A. (2008). "Menschenhandel: Die Ware Frau". <http://www.cafebabel.com/ger/article/25373/trans-finding-the-human-in-human-trafficking.html>. E.T.: 23.06.2018.
- Popović, D. J.; Šabić, D., Vujadinović, S., aO. (2014). Modern Slavery – Trafficking in Human Beings in Serbia. *The Indian Journal of Social Work Tata Institute of Social Sciences*, 75 (2), Pp. 259-280. <https://zapdoc.tips/modern-slavery-trafficking-in-human-beings-in-serbia.html>. E.T.: 17.05.2018.
- Salt, J., Hogarth, J. (2000). "Migrant Trafficking and Human Smuggling in Europe: A Review of the Evidence". Laczko, F., Thompson, D. (Ed. By.). *Migrant Trafficking and Human Smuggling in Europa: A Review of the Evidence with Case Studies from Hungary, Poland and Ukraine*. Geneva: International Organization for Migration.
- TAMPEP.EU (European Network for HIV/STI Prevention and Health Promotion Among Migrant Sex Workers) https://tampep.eu/wp-content/uploads/2017/11/report_tampep_7.pdf. E.T.: 15.08.2018
- TDK. Türk Dil Kurumu Sözlüğü. www.tdk.org.tr/. E.T.: 07.07.2018
- TBMM. <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4804.html>. E.T.: 12.05.2018.
- UNICEF. (2003). *Trafficking in Human Beings, Especially Women and Children, in Africa*. <https://zdoc.site/trafficking-in-human-unesf.html>. E.T.: 02.07.2018.
- Yenidünya, A. C. (2007). *İnsan Ticareti Suçu (TCK.m.80)*. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.